

USEFALL

Unesco Site
Experience For All

*Pristupačnost UNESCO-ovih lokaliteta za svakoga
Projekt omogućavanja dostupnosti Dioklecijanove
palače i stare gradske jezgre Splita*

U svibnju 2017. godine Grad Split prijavio se na Program prekogranične suradnje INTERREG V-A Italija-Hrvatska, natječaj „Standard +“. Grad Split prijavio je projekt USEFALL - UNESCO Site Experience For All, a isti je odlukom Upravljačkog odbora Programa od 31. 10. 2017. godine odobren za sufinanciranje.

Ukupni budžet je 1.140.554,88 Eura. Grad Split je EU projektom „USEFALL“ dobio 270.000 Eura bespovratnih sredstava kojima planira poboljšati pristup frekventnim lokacijama unutar Dioklecijanove palače. Projektom je predviđeno i ostvareno:

- postavljanje dizala u Centru za kulturu i cjeloživotno obrazovanje „Zlatna vrata“, dizalo/platforma na istočnom ulazu u povijesnu jezgru (kod Srebrnih vrata Dioklecijanove palače), te koso dizalo i rampa na zapadnom ulazu u povijesnu jezgru (unutar dva prolaza s Trga Republike (Prokurative) prema susjednim ulicama)
- izrada mape s informacijama o dostupnosti stare gradske jezgre osobama s invaliditetom
- organiziranje radionica za turističke vodiče, predstavnike udruga i kulturnih ustanova kako bi ih se informiralo o dostupnosti stare gradske jezgre
- izrada modela mozaika za slijepe i slabovidne osobe
- izrada promotivnih materijala, brošure i videa.

Projekt se provodi s partnerima iz Italije i Hrvatske - Comune di Ravenna, Fondazione Aquileia, Venetian cluster i Grad Poreč. Cilj je projekta da baština pod zaštitom UNESCO-a postane dostupna svima. Glavni projektni partner je Comune di Ravenna.

SPLIT

Opći cilj programa jest povećanje prosperiteta obalnog područja i razvoj potencijala „plavog rasta“. Drugim riječima, cilj je potaknuti partnerstvo između prekograničnih organizacija i subjekata uz jadransku obalu pokrećući niz inicijativa koje mogu paralelno potaknuti gospodarstvo i zaštitu okoliša Jadranskog bazena. Jadranski bazen, kao jedan iznimni resurs, mora se podržati ulaganjima iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Sve navedeno postići će se kroz suradnju talijanskih i hrvatskih partnera. Cilj je unaprijediti sinergijske aktivnosti između dviju zemalja, te razviti novu kulturu koja uključuje ukupno 12,5 milijuna stanovnika koji žive u programskom području.

Važno je napomenuti kako natječaj „Standard +“ označava projektne inicijative koje kapitaliziraju projekte provedene u prethodnom Programskom razdoblju od 2007. do 2013. u okviru Programa IPA Adriatic.

Konkretno, Gradu Splitu ovaj je projekt nastavak realiziranog EU projekta „EX.PO.AUS“ provedenog u okviru IPA Adriatic programa prekogranične suradnje. Projektom „EX.PO.AUS“ Grad Split realizirao je pilot projekt povećanja energetske učinkovitosti u Muzeju Grada Splita u vrijednosti 150.000 Eura. U okviru projekta postojeća se rasvjeta zamijenila LED rasvjetnim tijelima, te se zamijenila ili rekonstruirala vanjska stolarija. Također, projekt je podrazumijevao pripremu cijele tehničke dokumentacije, energetskog pregleda i certifikata. Osim pilot projekta u Muzeju, napravljen je promotivni DVD film za Grad Split i Dioklecijanovu palaču (<https://www.youtube.com/watch?v=xLBi6yntV6w>) kao UNESCO-v lokalitet. Navedeni je DVD sastavni dio zajedničkog DVD-a kojega su izradili svi projektni partneri zajedno. Izrađena je i besplatna web aplikacija EX.PO.AUS sightseeing planner (<https://www.expoaus.org/me/expo-aus-plan-obilazaka-no29>). Aplikacija služi za izradu ruta za razgledavanje. Koristeći aplikaciju, turisti mogu istražiti UNESCO-ve lokacije na Jadranu i osmisliti vlastitu rutu razgledavanja prilagođenu svojim interesima i željama.

This is 21-months long project which is to be completed in September 2019. The project has been implemented together with our partners from Italy and Croatia, Comune di Ravenna, Fondazione Aquileia, Venetian cluster and the City of Poreč. The object of the project is to make UNESCO's heritage accessible to everyone. Leading project partner is Commune di Ravenna.

Overall project objective is to increase the prosperity of the coastal area and to develop the potential of "blue growth" through the promotion of partnership among cross-border organizations and institutions along the Adriatic coast. Furthermore, the objective is to launch the series of initiatives which can have a positive impact on economy and which can help in protecting the Adriatic basin. Adriatic Sea is an exceptional resource which deserves to be supported through the investments from the European Regional Development Fund. All the above shall be realized through the cooperation between Italian and Croatian partners who aim to improve the synergy in the activities between the two countries and to develop a new culture impacting 12.5 million inhabitants living in the project area.

It has to be emphasised that the Call for proposals "Standard +" implies project initiatives which capitalise the projects which had already been implemented within the previous Programme period 2007-2013 and IPA Adriatic Programme.

SPLIT

The City of Split is famous for its Diocletian's Palace which is more than 1700 years old and under UNESCO's protection. Within the Palace, citizens of the City of Split live and work. What is more, there is an increasing number of tourists each year.

Considering it is 1700 years old Place, there are many sites which are not suitable for persons with disabilities or baby strollers. The City of Split coordinated the implementation of the Study on the Accessibility of the Old City Centre to People with Disability in 2010.

The aim of this project is to increase the awareness as regards to the importance of an equal access to all facilities for all people. Apart from the mentioned, infrastructural works are to be implemented in order to facilitate the access to the most frequent locations and most popular cultural institutions.

Through the EU "USEFALL" Project, the City of Split was provided with the funds in the amount of 270.000 €. These funds are intended for the improvement of the access to the most frequent locations within the Diocletian's Palace:

- Installation of an elevator in the Centre for Culture and Lifelong Learning Golden Gate Centar za kulturu i cjeloživotno obrazovanje Zlatna vrata), elevator/platform at the east entrance into the historical city centre (nearby the Silver Gate/Porta argentea), and elevator and ramp at the west entrance into the historical city (within two passageways from Trg Republike (Prokurative) to the neighbouring streets)
- Development of a map with the information on the accessibility of cultural institutions to persons with disabilities
- Organisation of workshops for tourist guides, representatives of associations and cultural institutions in order to inform them about the existence of the above mentioned map
- Filming a video about the City of Split (area of project activities) which shall be an integral part of the joint film at the Project level
- Development of a model of mosaic for the blind and visually-impaired persons.

Dioklecijanova palača u Splitu velebni je spomenik kasne antike. To je carska rezidencija koju je u III./IV. st. dao sagraditi rimski car Dioklecijan. Palača je u tlocrtu zamišljena kao pravokutnik s dimenzijama od približno 215 m x 180 m. Međutim, zbog prilagodbe konfiguraciji terena oblik Dioklecijanove palače nije pravilan. Dvije glavne ulice, *cardo* i *decumanus* sijeku se u sredini pod pravim kutom, a vode do četiriju vrata. Troja kopnena vrata imaju po dvije osmerokutne kule. Između tih kula i kula na uglovima Dioklecijanove palače nalazila se još po jedna pravokutna kula. Ukupno šesnaest kula okružuje kopnene ulaze i zidine. Južna je pročelje Dioklecijanove palače s morske strane bilo raščlanjeno arkadama i lođama. Kroz troja spomenuta kopnena vrata ulazilo se u obrambena dvorišta tzv. *propugnaculi*. Otvoreni prostor peristil (uokviren stupovima i lukovima na istočnoj i zapadnoj strani) predstavlja centralno mjesto okupljanja usmjereno prema carskoj loži u sredini najreprezentativnijeg dijela - *protirona*. Iza *protirona* nalazi se vestibul odnosno ulaz u carski stan. S istočne i zapadne strane peristila smjestili su se sakralni objekti okruženi zidovima. Na istočnoj strani nalazila se dva mauzolej. Zapadno su, uz danas iznimno dobro očuvani Jupiterov hram, bila smještena dva okrugla hrama. Jedan je bio posvećen, moguće, *Veneri* (sjeverni), a drugi *Kibeli* (južni).

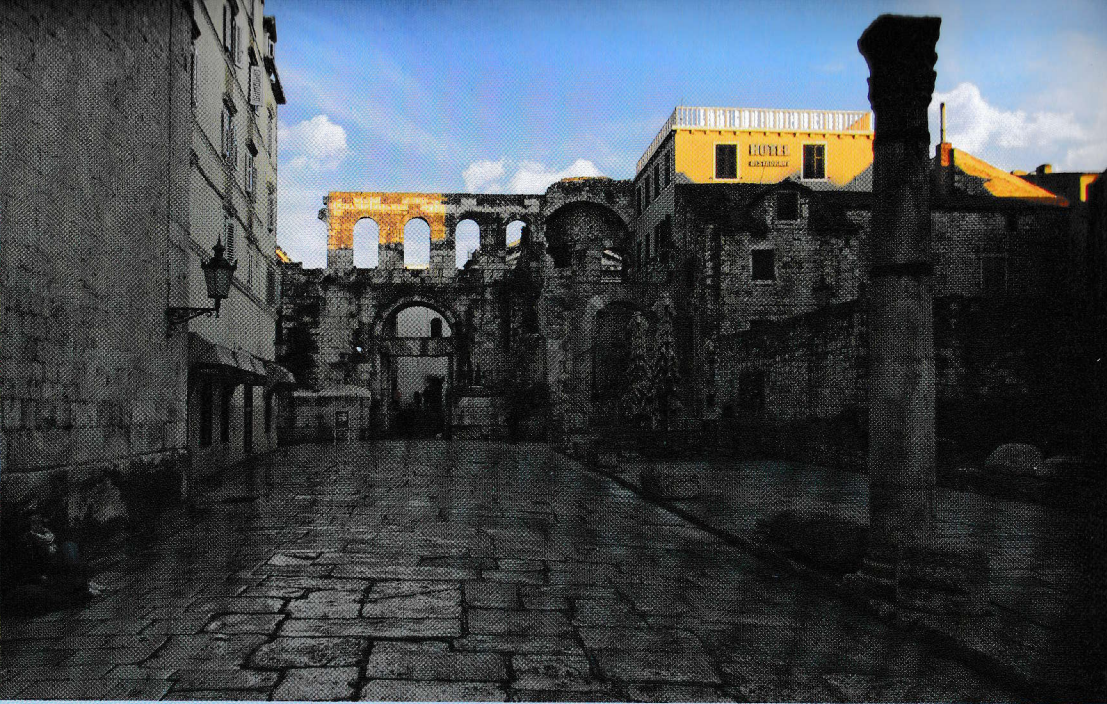
Srebrna Vrata (Istočna vrata Dioklecijanove palače)

Pokraj Istočnih vrata Dioklecijanove palače nalazila se crkva Sv. Apolinara, moguće unutar stražarskog prostora iznad vanjskog ili unutrašnjeg ulaza. Slična je situacija potvrđena nad Sjevernim i Zapadnim vratima Palače. Ime se odnosi na biskupa mučenika koji je živio u prvim stoljećima kršćanstva, a čiji se kult proširio na naše područje vjerojatno iz Ravene u ranomokršćanskom razdoblju. Na katastarskoj mapi iz 1830. godine upisan je kasnije naziv *Anima del purgatorio* odnosno „Dušice“ kako se crkva u tom vremenu nazivala. Nasuprot Istočnim vratima, uz glavnu gradsku tržnicu, nalazi se samostan i crkva dominikanaca iz polovice 17. st. koji su kasnije prošireni, a sagrađeni na mjestu prijašnjega. Na istoku je nekadašnja gradsko predgrađe *Lučac* koje je danas potpuno spojeno s povijesnom gradskom jezgrom.

Mozaici u Buličevoj i Arhiđakonovoj ulici

Na temelju istraživanja istočnoga termalnog kompleksa Dioklecijanove palače smatra se da je moguće prostor dvorišta s mozaicima u Buličevoj ulici, mozaik u Arhiđakonovoj ulici i kaldarij s bazenom dovesti u vezu s nalazima iz posljednjih arheoloških istraživanja odnosno arhitektonskim ostacima istočnoga termalnog kompleksa. Podni mozaici u Buličevoj i Arhiđakonovoj ulici analogni su mozaicima iz Salone. Križevi okruženi oktogonanim i heksagonalnim poljima osnovni su motiv sjevernoga mozaičkog tapeta. U istočnom dijelu pojavljuju se Salomonovi čvorovi u oktogonanim poljima. U zapadnom dijelu, na jednom mjestu pojavljuju se kvadrati odnosno crni dijament na bijeloj pozadini. Ove mozaike karakterizira kršćanska simbolika. Motiv Salomonova čvora pojavljuje se i na marusinačkim mozaicima. Navedeno upućuje na postojanje veze između salonitanske škole-radionice mozaika i sirijske kasnoantičke i antičke mozaičke tradicije. Motiv Salomonova čvora također pronalazimo u bazilici iz V. st. koja je prethodila porečkoj Eufrazijani. Postoje analogije s brojnim drugim ranokršćanskim bazilikama, pa se mozaik unutar Dioklecijanove palače po stilskim analizama i tematici smatra bliži primjerima iz V. st. i akvilejskoga kulturnog kruga, te vremenu salonitanske katedrale.

Trg Republike (Prokurative) smješten je zapadno od Rive. Ima sličnosti s venecijanskim Trgom svetoga Marka (*Piazza San Marco*). S tri strane okružen je neorenesansnim zgradama s lukovima po kojima je i dobio ime. S južne je strane otvoren prema moru. Gradnju *Prokurative* započeo je gradonačelnik Antonio Bajamonti sredinom 19. st. Time je želio pokazati da je Split naslonjen na talijansku tradiciju što se vidi iz kolonade slične venecijanskoj i reljefa nad prozorima koji se oslanjaju na antičku i renesansnu arhitekturu i umjetnost. Na trgu se

Centar za kulturu i cjeloživotno obrazovanje Zlatna vrata

Centar za kulturu i cjeloživotno obrazovanje „Zlatna vrata“ ustanova je s dugogodišnjom tradicijom u pružanju obrazovnih i kulturnih programa za sve dobne skupine Splitsko-dalmatinske županije. Centar je osnovan davne 1925. godine, a osnivač i vlasnik je Grad Split.

U početku je od samih početaka uloga Ustanove bila odgojno obrazovna, tek početkom devedesetih godina prošlog stoljeća nadležno Ministarstvo verificira brojne obrazovne programe namijenjene odraslim osobama. Navedeni programi, naravno, služe za stjecanje formalnog obrazovanja (osnovna škola za odrasle, osposobljavanja, usavršavanja i programi prekvalifikacije) i stjecanje srednje stručne spreme).

U okviru kulturni program obuhvaća program filmskih klasika i art-filmova koji se kontinuirano prikazuju u Kinoteci „Zlatna vrata“ koja od 1964. godine djeluje u Centru „Zlatna vrata“, zatim javna predavanja (pojedinačna, ciklusna, panel), razgovore, diskusije i književne večeri, okrugle stolove, usmene novine, koncerte, izložbe, manifestacije.

Diocletian's Palace is an impressive monument from the Late Antique Period. It is Emperor's residence built by the Roman Emperor Diocletian in the 3rd and 4th century. Its design has a rectangular shape and dimensions of approximately 215 m x 180 m. However, due to the adjustments to the terrain, the form is not as regular as designed. The two main streets, Cardo and Decumanus, intersect in the middle, under 90°, and they lead to four different gates. Three gates at the land have two octagonal towers each. Between those towers and towers at the corners, there was one more rectangular tower. Sixteen towers in total surround the palace and entrances and walls. South façade included arcades and loggias. The above mentioned three land gates lead to the defence yards – so called propugnaculi. Open area called Peristyle (with columns and arches at the east and west side) presents central meeting point facing the Emperor's palace. The palace is a unique example of Late Antique architecture.

Protiron, there is *Vestibul* which is an entrance to the Emperor's apartment. At the east and west side of *Peristil*, there are sacral buildings surrounded by walls. Mausoleum is on the west side. Along with the well-preserved Jupiter's Temple, there were round temples on the west side. One was dedicated to Venus (north) and the other to Cybele (south).

Silver Gate (The Eastern Gate of Diocletian's Palace)

Nearby the Eastern Gate of the Diocletian's Palace, there was a church of St. Apollinaire, possibly within the area intended for the guards above the external or internal entrance. Similar situation can be found over the Northern and Western Gate of the Palace. This name refers to a martyr bishop from the first centuries of Christianity. His cult significantly expanded during early Christian period, most probably from Ravenna. At the cadastral map dating back to 1830, the name of *Anime del purgatorio* or *saints-innocents* was registered and this was the name of the church at that time. There is a Dominican monastery and church dating back to the 17th century opposite the Eastern Gate and nearby the city's main market. Later, they were expanded and re-built. There is an old suburb called *Lučac* on the east. Nowadays, it is completely connected to the historical city centre.

Mosaics in *Bulićeva* and *Arhiđakonova ulica* (streets)

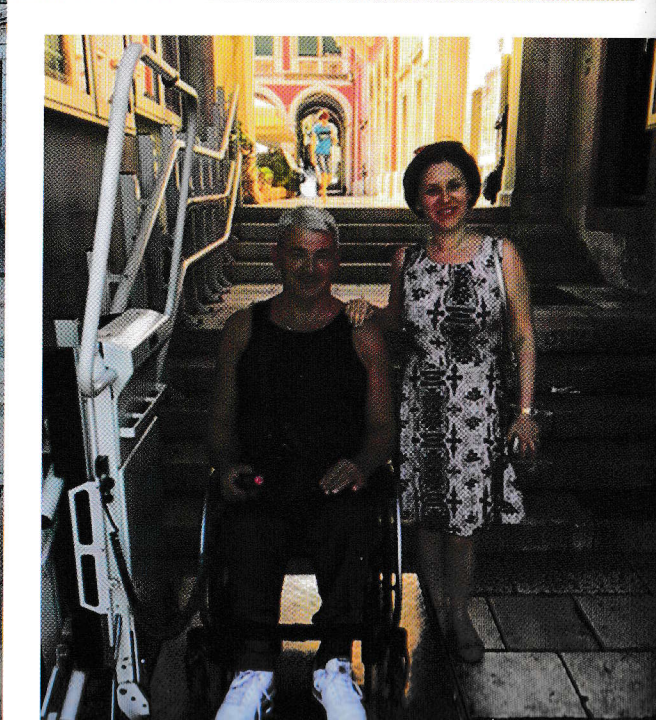
In accordance with the researches implemented within Diocletian's Palace east complex there is a strong connection between the yard with the mosaics in *Bulićeva ulica* (street) and the mosaics in *Arhiđakonova ulica* (street), caldarium with a pool and findings from the last archaeological research or architectural remainings in the east thermal complex. Floor mosaics in *Bulićeva* and *Arhiđakonova ulica* are similar to the mosaics found in Salona. Crosses surrounded by octagonal and hexagonal fields present a basic motif for the northern mosaic floor. In the east part there are Salomon's knots with octagonal fields, and in the west part there are squares or black diamond on the white background. These mosaics are characterized by Christian symbols. Salomon's knot can also be found at mosaics from Marusinac. This means that there was a connection between Salonitian mosaic workshop and Sirian, late antique and antique mosaic tradition. Salomon's knot can also be seen at the 5th century basilica which preceded Euphrasian basilica in Poreč. There are similarities with numerous other basilicas from the early Christian period. Due to its style and topic, the Diocletian's Palace mosaic resembles much more to the samples dating back to the 5th century, Aquileian cultural circle and Salonitian cathedral period.

Trg Republike (Prokurative) is located west from the waterfront in Split. It has many similarities to the Venetian St. Mark's Square (*Piazza San Marco*). It is surrounded by three neo-renaissance buildings with arches which it was named after. On the south it is facing the sea. The mayor, Antonio Bajamonti, started building *Prokurative* in the middle of the 19th century. With this act he wanted to show that Split relies on Italian tradition. Numerous events have been held on *Prokurative* over the course of years. However, the most famous one is the festival of popular music.

Learning Golden Gate

The Centre implements training programs as well as elementary and secondary adult education programs. Along with the verified programs, it provides other types of lifelong learning such as courses and creative workshops, public discussions, round tables, concerts and exhibitions.

There is a cinema within the Golden Gate Centre. The cinema has been functioning for over 50 years and it is a cultural centre of this institution and an important place for the cultural history of Split. This is a unique cinema since it is built nearby 1700 years old heritage and within a unique complex of late antique Emperor's Palace. It keeps the memories and spirit

Nakladnik / Publisher

Grad Split

Dizajn i priprema / Design and layout

Damir Gamulin

Tisak / Print

Des

Naklada / Print run

500

Split, 2019.

This publication reflects the author's views; the Programme authorities are not liable for any use that may be made of the information contained therein.

Partneri / Partners

Comune
di Ravenna

FONDAZIONE AQUILEIA

VENETIAN
CLUSTER

GRAD SPLIT